

Piripikura

– ytterligare ett isolerat folk på väg att utrotas

Tikun och hans bror, slutet av 2008 då de hälsade på våra samarbetspartners. Foto: Paulo Afons

”Ett ögonblick är det här, nästa är de där”, berättar en hövding från ikolenfolket. ”Precis som fjärilar!”

Det isolerade folket piripikura, ”fjärilsfolket” på ikolenfolkets språk, är kända för att dela upp sig i mindre grupper och snabbt ta sig genom stora områden. Folket är i stort sett okontaktat, med tre undantag: de två bröderna på bilden ovan, samt en kvinna som sedan länge lever med ett annat folk. Bröderna har berättat om sitt folk, och om de stora hot som icke-indianerna innebär för dem. De har berättat om övergrepp och om hur deras skog och möjlighet till överlevnad snabbt försvinner.

Runtom i Sydamerikas urskogar lever stammar som undviker kontakt med andra människor. Deras isolation är lätt att förstå. Den enda kontakt de har erfarenhet av är ofta den då blivit utsatta för grova övergrepp. Massakrer är inte ovanliga, speciellt på folk som ännu inte finns lokaliserade och därför inte ”finns” enligt några register. Deras isolation förvärrar på så sätt även deras utsatthet: brasiliansk lag säger att mark som nyttjas av ett ursprungsfolk också tillhör dem, så vill man åt deras skog, är det enklaste att döda de som bor där, och därefter hävda att marken var obebod. Eftersom folket inte

”fanns” riskerar man inte några rättsliga påföljder.

I två år har Miljöförbundet Jordens Vänner (MJV:s) brasilianska samarbetsorganisation Kanindé därför arbetat för att få fram tillräckliga bevis för piripikurafolkets existens. I somras gick den första juridiska etappen för reservatsbildning igenom, och alla intrång i området är strikt förbjudna. Ändå fortsätter invasionerna och övergreppen.

Lokalisering av isolerade folk

Sedan 2002 stödjer MJV lokaliseringen av utvalda isolerade ursprungsfolk i brasilianska Amazonas. Under 2007-2008 valdes de mest utsatta folken ut. Folken är dessutom ännu inte lokaliserade tillräckligt väl, för att man skall kunna skapa ett skyddat territorium för folken. Därför satsar MJV, med stöd från Sida genom Forum Syd, på att lokalisera de mest utsatta folken och påbörja processen med att skapa ett reservat.

Man räknar med att det finns fyrtiosex isolerade folk i Brasilien, varav endast femton är lokaliserade. Folken består av mellan en och tusen individer.

Lokaliseringsarbetet är extremt svårt och farligt: man går in i djupa skogar som inte finns kartlagda, med mat för flera veckors vandring. Händer något, som att

man bryter benet eller bits av en giftspindel, är man illa ute. Under vandringarna är det meningen att man skall samla bevis för de isolerade folkens existens, men utan att ta kontakt. Folken har ofta varit förföljda tidigare, och har ofta fått flera av sina släktingar mördade av ”vita”, och de känner sig självklart mycket hotade. Utöver en lång erfarenhet av arbete inne i den djupa skogen, då man kan läsa av spår och undvika diverse faror, måste man alltså också kunna hantera en eventuell kontakt med hotfulla indianer.

Under sommaren 2007 skedde dock något unikt: våra medarbetare från Kanindé stötte på två bröder från piripikurastammen. Den ena brodern försvann snabbt in i skogen, medan andra brodern Tikun svimmade av ansträngning. Tikun var svårt sjuk.

Opererades akut

Det visade sig att Tikun hade en gallsten stor som en liten apelsin. Stenen hade lett till flera allvarliga infektioner, och han skulle ha dött inom ett par dagar om han inte fått hjälp. Våra medarbetare tog med sig Tikun till sjukhuset. Han opererades akut, och då köttet var så pass ruttet kunde man knappt sy igen magen.

När Tikun vaknade, i en så pass annorlunda miljö som ett

sjukhus då han aldrig varit i ett hus tidigare, fick han sådan panik och ångest att såren sprack upp. Tre gånger fick de operera honom, och därefter hålla honom nedsövd så pass att hans sår kunde läka tillräckligt. Under hela tiden fanns vår medarbetare Mauro vid hans sida. Mauro har arbetat med isolerade folk sedan snart trettio år, och varit med i kontakten med många folk. Han är den enda vita som flytande talar kawahiba-dialekten (gren av tupi-guarani), och kunde därför kommunicera med Tikun. Varje gång Mauro försökte gå, fick Tikun ångest igen. I nära ett halvår var Mauro på heltid med Tikun, den största delen på ett rehabiliteringscentrum för indianer i utkanten av skogen, och slutligen i sin egen skog letandes efter sin

bror. De är nu tillbaka i skogen hos sitt folk.

Påtryckningar

Man fick information om piripikuras existens redan vid de två tidigare kontakterna 1989 och 1998, samt av andra närboende folk. Man har hittat spår efter dem, kartlagt deras utbredning och har nu sedan Tikuns vistelse ordentligt med information om deras existens och deras utsatthet. Området de lever i har dessutom mycket stor biologisk mångfald, och klassas som högsta prioritet att skydda. Ändå händer ingenting. De som finns på plats för att skydda piripikurafolket är konstant utsatta för påtryckningar och dödshot av angränsande storgodsägare, och hoten mot folket är tydligt: de skall dödas.

Vår förhoppning är att internationell påtryckning kan göra skillnad, så att skyddet av både folket och deras territorium blir verklighet. Det handlar egentligen endast om att myndigheterna skall följa landets egna lagar.

Hjälp oss att skydda det område där de lever – idag invaderas det av skogshuggare och ädelstensletare, vilkas sjukdomar och våldsamheter, ihop med skogsskövlingen, är på väg att utrota ännu ett helt folk.

Teresa Soop

Vill ni bidra genom att skicka ett mail till ansvariga i Brasilien, kontakta Teresa Soop (MJV) på teresasoop@gmail.com